

OYUN BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİNİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Yeşim FAZLIOĞLU *
Gökhan ILGAZ**
Erdal PAPATĞA***

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, 6 (60- 72 ay) yaşındaki çocukların sahip oldukları oyun becerilerini ölçmek için, Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ile yapı geçerliliği incelenen ve ardından Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile bağımsızlık modeli ve hipotez modeli arasındaki uyumu test edilen likert tipi bir ölçek geliştirmektir. Araştırmanın örneklemi 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Edirne ilinde yer alan anaokullarında öğrenim görmekte olan 6 yaşındaki (60-72 ay arasındaki) 243 çocuğun anne ve babaları oluşturmaktadır. AFA sonucunda, toplam varyansın % 36.16'sını açıklayan ve tek boyuttan oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Tek boyutlu yapıyı test etmek için CFA yapılmıştır. Sonuçlar model için tatmin edici düzeyde bir uyum göstermiştir. ($\chi^2/df=1.49$, CFI=.94, RMSEA=.046). Tek boyutlu Oyun Becerileri Ölçeğinin standardize edilmiş regresyon katsayıları .42 ile .75 arasında değişmekte olup, istatistiksel olarak anlamlıdır. İç tutarlılık güvenilirlik analizi Cronbach alfa değeri .93 olup yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Oyun, Oyun Becerileri, Anaokulu, Oyun Beceri Ölçeği.*

* Doç. Dr, *Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı*, yfazli@hotmail.com.

** Yrd. Doç. Dr, *Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü*, gokhanilgaz@hotmail.com.

*** Araş. Gör., *Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü*, erdalpapatga@hotmail.com.

THE STUDY FOR VALIDITY AND RELIABILITY OF THE EVALUATION OF GAME SKILLS SCALE

ABSTRACT

The purpose of this study was to develop Likert type scale for measuring 6-year-old (between 60-72 months) children's skills in the game while examining construct validity and testing the fit between independence model and the hypothesized model through confirmatory factor analysis (CFA) after performing exploratory factor analysis (EFA). The explanatory consists of 6-year-old (60-72 month-olds) 243 parents of students studying in kindergartens parents in the province of Edirne in the 2011-2012 academic years. As a result of EFA, Scale for Game Skills Scale (GSS) revealed one-factor and this factor explained 36.16% of total variance. CFA was performed to test a one-factor model of the Game Skills Scale. Results demonstrated a satisfactory fit for model ($\chi^2/df=1.49$, CFI=.94, RMSEA=.046). The standardized regression coefficients of the one-factor Game Skills Scale changed from .42 to .75 and all of these coefficients were statistically significant. Accordingly, internal consistency reliability analysis was performed. Cronbach alpha was .93 which indicates a high internal consistency.

Key Worlds: Game, Skills of Game, Kindergarten, Games Skill Scale.

1. GİRİŞ

Oyun, yaşamın her anında var olan bir etkinlik olmakla birlikte, özellikle yaşamın ilk yıllarında çocuğun içinde yaşadığı dünyayı tanıması ve mutluluk, kaygı, sevinç gibi duygularını ifade edebilmesi için kendisini çevresindeki kişilere anlatması için en uygun ifade etme yöntemidir. Çocuk oyun içinde çevresini keşfetmeyi, kendi yaşamında çevresindeki modelleri taklit etmeyi ve var olan becerilerini geliştirmeyi öğrenmektedir (Rae and Cohen, 1987).

Ayrıca çocuk doğduktan sonra yaşamını toplum içindeki konumunun farkında olmadan oyun oynayarak sürdürür. Oyun bir çocuğun bilişsel, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişim alanlarına önemli katkılar sağlamaktadır. Oyun sayesinde çocuk kendi özelliklerini ve kendisine ait dünyasını öğrenir. Bunun yanında oyun, çocuğun hayal gücünü keşfetmesini, kendi öz kimliğini kazanmasını ve bağımsız hareket etmesini sağlar (Çay, 2006).

Benjamin Bloom, her çocuğun zekâ gelişiminin %50'sinin 0-4 yaş arasına, %30' unun 4-8 yaş arasına, %20' sinin ise 8-18 yaşlar arasına rastladığını savunmaktadır. Bu sebeple okulöncesi dönem, zekâ gelişiminin büyük kısmını oluşturan ve üzerinde özellikle durulması gereken önemli bir

dönemdir. Bu dönemde çocuğa verilecek bir eğitim ilerideki tüm gelişim dönemlerini etkileyebilmektedir. Bu kadar önemli olan okul öncesi dönemde zihinsel gelişimin yanında tüm gelişim alanlarını etkileyen ve duygularını geliştiren en önemli etkinlik ise oyundur (Öztürk, 2010).

Bunun yanında çocuk için vazgeçilmez bir etkinlik olan oyunun çocuğun yaşamında olmaması durumunda çocuk, fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimini tamamlayamaz ve çocuğun bedensel ve ruhsal gelişiminde eksiklik yaşanmasına sebep olabilmektedir (Hirose, Koda, Minami, 2012).

Oyun, çocuk için yaşamı öğrenme aracı olmasının yanında çocuğun gelişmesi için büyük öneme sahiptir. Çocuğun ilk yıllarına rastlayan okul öncesi dönemde çocuğun çevreyi tanınmasını, duygu ve düşüncelerini, hayallerini, kendisini ifade edebilmesini sağlayan en etkili ve uygun dil oyundur (Kandır ve Şahin, 2011).

Oyun insanlığın varoluşundan beri yaşamın her tarafında karşımıza çıkan etkinliktir. Bu nedenle oyun; düşünürler, eğitimciler, yazarlar, tarihçiler, hekimler ve psikologlar tarafından araştırılan ve ele alınan bir kavram olmuştur. Birçok disiplin alanından araştırmacılar tarafından ele alınması oyunun çok yönlü oluşunu ortaya çıkarmaktadır (Diken, 2010).

Çocuğun gelişiminde çok önemli yere sahip olan oyun denince akla ilk gelen oyuncaktır. Çocukların yaşamında oyuncak, çocuğun gelişimi için amacı değil, çocuğun gelişmesi için bir araçtır. Oyuncaklar çocukların gelişmesi için onların hareketlerini düzenleyen, zihinsel, bedensel, psiko-sosyal gelişimlerine yardım eden ve çocukların hayal gücünün yanında onların yaratıcılıklarını artıran oyun içinde kullandıkları malzemelere denir (Kandır ve Şahin, 2011).

Okul öncesi dönemde ve insan yaşamında bu kadar öneme sahip olan oyunun tanımı konusunda net bir tanım yapılamamaktadır. Ama oyunun genel olarak yapılan tanımlarına bakacak olursak şu tanımlara rastlayabiliriz: Montaigne oyunu çocuğun en ciddi uğraşı, kendisinin en önemli işi olarak tanımlamıştır (Akt: Öztürk, 2010). Poyraz (2011)'a göre oyun; dikkat, rastlantı veya beceriye dayanan ve insanların hoş vakit geçirmelerine, oyalanmalarına yarayan, tamamen çıkarsız, eğlence, yarıştır. Jean Paul oyunu zihindeki ve bedende var olan enerjiyi bir takım etkinliklerle boşaltma işi olarak tanımlamıştır (Karakaya, 2008). Huizinga ise oyunu belirli bir zaman diliminde, belirli bir yerde oynanan, belirli bir düzen içerisinde olan, önceden belirlenmiş kuralları olan, maddi çıkar gözetmeyen eylem olarak tanımlamıştır. Ayrıca oyunun insana coşkulu bir ruh hali veren, eylemi

merak ve heyecan içinde gerçekleştiren ve oynayan kişilerde gerilimi azaltıp oynayan kişiye yaşama zevinci veren etkinlik olarak tanımlamıştır (Akt: Karakaya, 2008). Çoban-Nacar (2010) 'a göre oyun; belirli bir amacı gerçekleştirmek için fizik ve zihin gücü yetenekleriyle önceden belirlenmiş kurallarla ve önceden belirlenmiş bir yerde yapılan, kişiler arası sosyal uyumu, zekâsını, beceri ve yeteneklerini geliştiren, bunları yaparken de kişiyi eğlendiren etkinliklerdir.

Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi oyunun tanımlarında diğer gelişim alanlarını etkilediği, çocuğun önemli bir işi ya da uğraşı olduğu, eğlendirici unsurlar içerdiği, kuralları oynayanların belirlediği, bir yarış unsuru olduğu ve çocuğun enerjisinin boşaltıldığı etkinlikler olduğu ortak olarak bahsedilen konulardır.

Tüm bunlar göz önüne alındığında oyun oynamak belli başlı becerileri ve yetenekleri gerektirmektedir. Çocuk oyun oynayarak bu yeteneklerini geliştirebilmekte ve bir sonraki gelişim basamaklarına geçebilmektedir. Oyun, fiziksel gelişim, sosyal gelişim, duygusal gelişim gibi diğer gelişim alanlarını doğrudan etkilediği için oyun becerilerinde oluşan eksiklikler diğer gelişim alanlarındaki becerilerinde gelişimini engelleyecektir. Tüm bunlar oyun becerilerinin önemini ortaya koymaktadır.

Çocukların oyun oynama esnasında ne tür oyun becerilerine sahip olduğunu belirlemek ve bu becerilerin aileler tarafından ortaya çıkartılmasını sağlamak amacıyla oyun becerileri değerlendirme ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Bu amaçla, oyun becerileri değerlendirme ölçeği geliştirilmeye çalışılmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Çalışma Grubu

Yapılan bu araştırma ile 6 yaşındaki (60-72 ay arasındaki) çocuklar için Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla; 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Edirne ilinde yer alan anaokullarında öğrenim görmekte olan 6 yaşındaki 243 çocuğun anne veya babaları ölçeğin çalışma grubunu oluşturmaktadır. Bu çalışma gruplarından elde edilen veriler üzerinde istatistiksel işlemler gerçekleştirilerek ölçek geliştirilmeye çalışılmıştır.

2.2. Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği

“Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği” geliştirme çalışması yapılırken öncelikli olarak araştırmacılar tarafından oyun becerileri ile ilgili ölçek taraması ve alan yazın taraması yapılmış 72 maddelik ölçek havuzu oluşturulmuştur. Geçerlik çalışması sırasında ilk olarak kapsam ve görünüş geçerliği için ölçek, okul öncesi eğitimi, çocuk gelişimi, eğitim bilimleri ve ölçme ve değerlendirme alanı uzmanlarına sunulmuştur. Uzmanlardan alınan bu görüş ve eleştiriler sonunda ölçek maddelerinde gerekli düzeltme ve çıkarma işlemleri yapılarak, 56 maddelik ölçek, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için hazırlanmıştır.

Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği’nde yer alan maddeler için 5’li Likert tipi dereceleme kullanılmıştır. Kullanılan bu dereceleme, Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Tarafsızım (3), Katılıyorum (4), Kesinlikle Katılıyorum (5) olacak şekilde puanlandırılmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

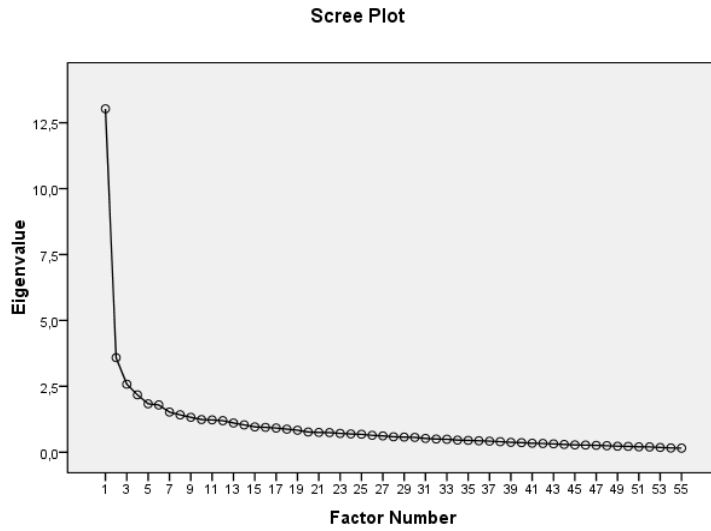
Ölçeğin Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) ve iç tutarlık katsayısı Cronbach Alpha katsayısı için SPSS 17.0 ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için AMOS 16.0 programı kullanılmıştır. Hem AFA hem de DFA “maksimum likelihood” yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

3.1 AFA Bulguları

Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği’nin yapı geçerliği ve güvenilirlik çalışmaları için ölçek 243 kişilik çalışma grubundan veri alınmıştır. Bu uygulama sonucunda elde edilen verilere AFA uygulanmıştır. AFA yapılırken öncelikle Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi yapılmıştır. Örneklem uygunluğu KMO ölçüm değeri .87, Bartlett Sphericity testi ki-kare değeri ise 5777.333 (sd = 1485, p = .000) olarak bulunmuştur. Bu değer .05’ten küçük olması korelasyon matrisinden faktör çıkarılabileceğini göstermektedir (Şencan, 2005). Daha sonra Maksimum Likelihood yöntemi kullanılarak faktör analizi yapılmıştır. Döndürme (rotasyon) analizi, ölçeğin olası faktörlerinin ilişkili olduğu varsayılarak, eğik bir döndürme yöntemi olan “direct oblimin” (delta = 0) seçilerek yapılmıştır. Sonuçların değerlendirilmesinde öz değeri 1’in üzerinde olan faktörler anlamlı kabul edilmiştir ve Scree Plot göz önüne alınmıştır. Faktör

yüklerinin incelenmesinde minimum .40 değeri kritik değer olarak alınmıştır. Faktör analizi sonucunda öz değeri 1' in üzerinde olan ve toplam varyansın yaklaşık %51.38'sini açıklayan 14 faktörlü bir faktör matrisi ortaya çıkmıştır. Scree Plot incelendiğinde (bkz. Şekil 1) tek faktörlü yapıyı gösterdiği belirlenmiştir.



Şekil 1. Birinci AFA sonucu

Yapılan analizde 31. ve 45. maddelerin birden fazla faktör altında olduğu 19., 28., 12., 51., 22., 34., 16., 27., 14., 49. 18., 55., 32., 33. ve 26. maddelerin hiçbir faktör altına girmediği görülmüştür. Bununla birlikte Scree Plot' un tek boyutu desteklemesinden hareketle ölçeğin 37., 36., 35., 23., 24., ve 15. maddeleri diğer yapılarda yer aldığı için çıkartılarak analiz tekrarlanmıştır.

İkinci analizde ise 40. ve 17. maddenin diğer yapılarda da yer alması 20. ve 21. maddenin birinci faktörün altında olmadığı ve yine Scree Plot' un tek boyutu desteklediği görülmüştür. Bu maddeler çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır.

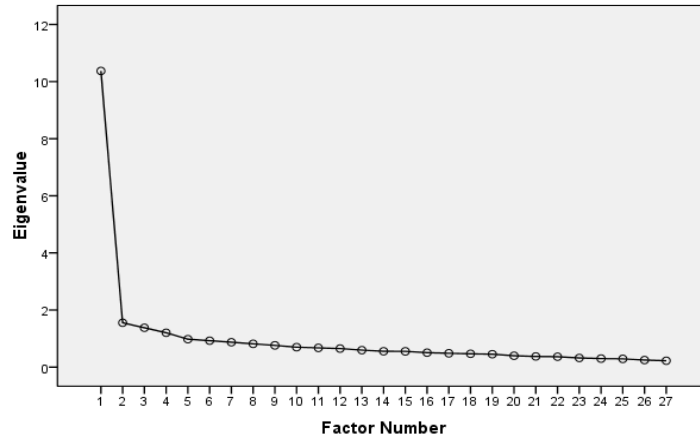
Analiz sonucunda 29. maddenin de diğer faktörlerin altında yer aldığı görülmüş ve bu madde çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır.

Dördüncü analiz sonucunda 27 maddelik tek boyutlu %36.16'sını açıklayan ölçek elde edilmiştir. Scree Plot' un da bunu desteklediği (bkz. Şekil 2) belirlenmiştir ve analiz sonucu Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Oyun becerileri değerlendirme ölçeği AFA sonuçları

Madde	Yük değeri	Madde	Yük değeri
m42	.747	m11	.579
m47	.737	m38	.562
m46	.737	m50	.560
m53	.726	m30	.551
m5	.702	m4	.546
m43	.695	m2	.539
m48	.682	m3	.537
m6	.680	m1	.524
m9	.635	m54	.498
m41	.633	m39	.490
m8	.613	m44	.482
m13	.602	m52	.468
m7	.595	m25	.436
m10	.579	Yöntem: Maximum Likelihood	
Döndürme: Direct oblim		Kritik değer: .40	

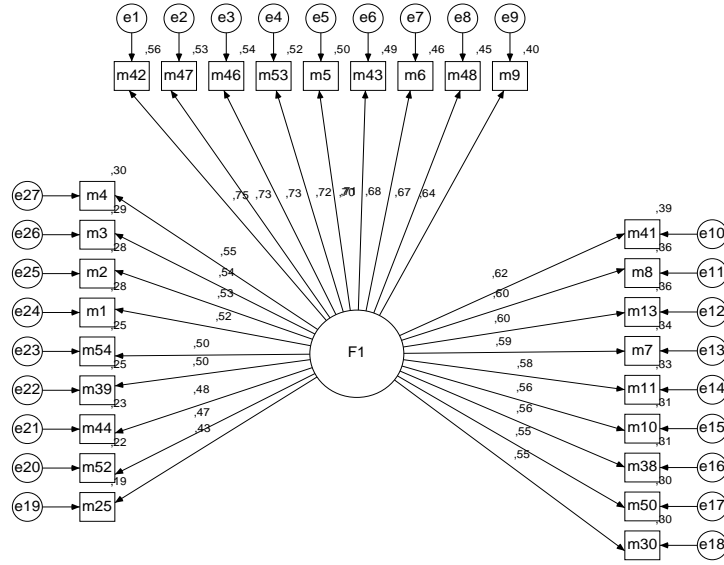
Scree Plot



Şekil 2. Dördüncü AFA sonucu

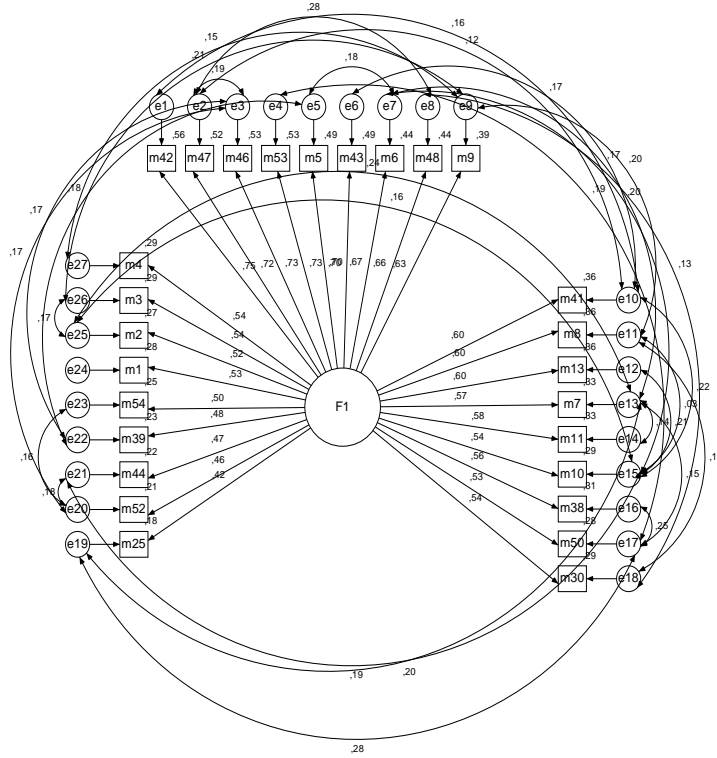
3.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi

AFA sonunda elde edilen model AMOS 16.0 ile analiz edilmiş ve Şekil 3'te sunulmuştur.



Şekil 3. Birinci DFA sonucu

Uyum indeksleri incelendiğinde $\chi^2/df=2.24$, CFI=.85 ve RMSEA=.072 olduğu belirlenmiştir. Modifikasyon incelemesi yapılmış ve tek boyutluluktan dolayı anlamlı ilişki içerisinde olan maddelerin (52-54, 52-44, 50-25, 38-50, 10-44, 7-2, 7-25, 7-50, 41-10, 9-3, 2-3, 10-2, 7-11, 13-10, 8-10, 8-30, 9-4, 9-8, 48-30, 6-10, 6-7, 43-41, 5-39, 5-6, 53-50, 46-39, 46-52, 47-41, 47-48, 47-46, 42-41) yer aldığı görülmüştür. Bu modifikasyonlar modele eklenerek analiz tekrarlanmıştır.



Şekil 4. İkinci DFA sonucu

İkinci yapılan DFA'nın uyum indeksleri incelendiğinde $\chi^2/df=1.49$, CFI=.94 ve RMSEA=.046 olduğu belirlenmiştir. Alan yazında χ^2/df 2.5'ten küçük olması mükemmel (Kline, 2005), CFI değerinin .90 üzerinde (Brown, 2006) ve RMSEA değerinin .050 altına olması kabul edilebilir uyum (Kline, 2005) olarak değerlendirilmektedir

3.3. Ölçeğin Güvenirliği

Ölçeğin 27 madde için belirlenen Cronbach Alpha katsayısı .93 olup yüksek değerdedir. Ölçeğin madde ayırt ediciliğini belirlemek için alt-üst %27'lik gruplara arasında t testi yapılmış ve maddeler için t değeri anlamlı bulunmuştur. Düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerleri de .42 ile .72 ($p < .01$) arasında değişmektedir. Bu bulgular ışığında ölçeğin tek boyutlu

yapıya sahip olup ve maddeler arasındaki orta düzeyde korelasyonu desteklediği söylenebilir (Tablo 2).

Tablo 2. Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu ve Maddeler İçin Ayırt Edicilik Sonuçları

Madde	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonu	Maddeler İçin t (Üst %27-Alt %27)
m5	.702	13.068*
m6	.651	10.033*
m9	.616	9.173*
m42	.723	11.324*
m43	.666	13.359*
m46	.708	11.053*
m47	.688	9.881*
m48	.633	8.682*
m53	.709	11.119*
m7	.572	9.533*
m8	.581	6.340*
m10	.548	7.430*
m11	.560	7.569*
m13	.578	10.212*
m30	.520	5.524*
m38	.530	8.686*
m41	.602	11.674*
m50	.539	9.196*
m1	.510	8.019*
m2	.516	7.133*
m3	.522	7.547*
m4	.525	8.021*
m25	.426	7.091*
m52	.446	8.295*
m39	.480	7.400*
m44	.468	8.849*
m54	.474	6.890*

*p<.05

4. SONUÇ

Bu araştırmada, 6 yaş grubu okulöncesi eğitim grubunda yer alan çocuklar için Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda 27 maddeden oluşan ölçeğin maddeleri tek boyutlu olduğu görülmüştür. Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda alan yazın ışığında model kabul edilebilir olarak

değerlendirilmiş, istatistiksel açıdan uygun olduğu düşünülmüştür. Ayrıca bu sonuçlar ölçeğin yapı geçerliğinin olduğunu da göstermektedir. Aynı zamanda ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik kat sayısı .93 olup, bu değer yüksek çıkması ölçeğin güvenilir olduğunu kanıtlar niteliktedir. Araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan bu ölçeğin 6 yaş grubu okulöncesi eğitim grubunda yer alan çocukların velileri, öğretmenleri ve çocuğu yakından tanıyan kişilere uygulanabileceği ve çocukların oyun becerileri hakkında bilgi almak için kullanılabilmesi düşünülmektedir. Böylece oyun becerilerinde yetersizlikler yaşayan çocukların tespit edilmesi ve bu becerilerin artırılmasına yönelik olarak alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi sağlanabilir. Ayrıca çocukların yetersizlik yaşadıkları alanların belirlenmesinde de bu ölçek yol gösterici olabilir. Bu değerlendirmeler çocukların oyun becerilerini arttıracak etkinliklerin belirlenip eğitim-öğretimde bu etkinliklere yer verilmesi açısından da önemli olacaktır.

Bunun yanında oyun çocuğun diğer gelişim alanlarını da etkilediği için oyun becerisinde olan eksiklik çocuğun diğer gelişim alanlarını da etkileyecek ve çocuğun gelişimini geciktirecektir. Bu bakımdan ölçek çocuğun tüm gelişim alanlarının seviyesi hakkında bilgi verecektir. Ölçek sadece normal gelişim gösteren çocuklarda değil, özel eğitime muhtaç olan çocukların (otistik ve zihinsel engelli çocuklar) sahip oldukları oyun becerilerini belirlemek amacı ile de kullanılabilir. Bu şekilde diğer çocuklara göre gelişimleri geç olan özel eğitime muhtaç olan çocukların (otistik ve zihinsel engelli çocuklar) oyun becerileri arttırılabilecek ve çocukların gelişimleri arasındaki fark en aza indirgenmeye çalışılacaktır.

KAYNAKÇA

Çoban, Bilal-Nacar, Eyüp, *Okul Öncesi Eğitimde Eğitsel Oyunlar*, 2. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2010.

Çay, Duygu, Rukiye, *Çocuk Oyun Alanlarının İç Mekan ve Yakın Çevrede Oluşumu*, (Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anasanat Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006.

Diken, İbrahim, H., *Erken Çocukluk Eğitimi*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2010.

Hirose, Toshiya, Koda, Naoko and Minami, Tetsuhiro (2012). *Correspondence Between Children's Indoor and Outdoor Play in Japanese Preschool Daily Life*. Early Child Development and Care, [Volume 182, Issue 12](#).

Kandır, Adalet- Tezel, Şahin, Fatma, *Eğitici Oyuncaklar*, Morpa Yayınları, İstanbul, 2011.

Karakaya, Zeki, *Dil Edinimi, Okulöncesi Dil ve Oyun Eğitimi*, 1. Baskı, @Yazı Yayınları, Samsun, 2008.

Kline, B., Rex, “*Principles and Practice of Structural Equation Modeling*”, (2nd ed.), New York, Guilford Press, 2005.

Öztürk, Ayten, *Okul Öncesi Eğitimde Oyun*, Eğitim Kitap Yayınları, Ankara, 2010.

Poyraz, Hatice, *Okul Öncesinde Oyun ve Oyun Örnekleri*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2011.

Rae, G., Cohen. S. (1987). *Growing up with Children. Canada: The Dryden Press.*

Şencan, Hüner, *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Geçerlilik ve Güvenirlik*, Seçkin Matbaası, Ankara, 2005.

Timothy, Brown, A., *Confirmatory Factor Analysis for Applied Research*, New York, Guilford Press, 2006.